

Tfy-3.1194 Fysiikka IIB tentti 16.12.2011

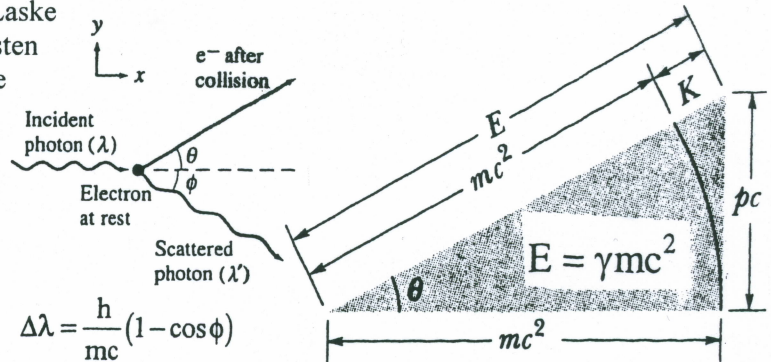
1. Ohut tähtijoukko AB etenee B edellä Maa-havaintsijan MH ohi vakionopeudella $v_{AB} = 0,8c$, missä c on valon nopeus. Samalla MH mittaa AB:n pituudeksi 0,486 valovuotta. Huoltoalus H kulkee tähtijoukon perästä A kohti kärkeä B vakionopeudella $0,6c$ AB:n suhteen. a) Laske H:n nopeus MH:n suhteen. Laske b) AB:n todellinen (invariantti) (lepo)pituus ja c) H:n mittaama AB:n pituus. Laske, kuinka kauan H:n matka perästä A kärkeen B kestää, kun havaintsijana on d) H, e) AB tai f) MH.

Kuva 1 $x' = \gamma(x - vt)$, $y' = y$, $z' = z$, $t' = \gamma(t - vx/c^2)$, $\Delta t = \gamma\Delta t_0$, $L = L_0/\gamma$, $\gamma = (1 - (v/c)^2)^{-1/2}$
 $u = (u' + v) / (1 + u'v/c^2)$, $u' = (u - v) / (1 - uv/c^2)$

2. Kimmoisassa törmäyksessä monoenergeettiset gammasäteet GS osuvat levossa oleviin hiukkasiin (elektroneihin, massa on $m = 0,511 \text{ MeV}/c^2$) siten, että (tiettyyn kulmaan θ) siroavien hiukkasten nopeudeksi mitataan $0,6c$ (c on valon nopeus). Vastaavan sironneen GS:n aallonpituus on 4 pm (piko = 10^{-12}).

- a) Laske sironneiden hiukkasten liike-energia. Laske b) tulevan GS-säteilyn ja c) sironneiden hiukkasten tuottaman beetasäteilyn aallonpituudet. d) Laske hiukkasten sirontakulma θ .

Kuva 2

3. Otaniemen ydinreaktorin boori-neutronisädehoidossa (Boron Neutron Capture Therapy BNCT) levossa oleva stabiili emoydin boori $^{10}_5\text{B}$ kaappaa massaenergiaa $2,79 \text{ MeV}$ vapauttavassa eksoergisessä reaktiossa ydinreaktorin termisen (hitaan, levossa olevan) neutronin. Välittömästi seuraavassa hajonnassa jäljelle jää stabiili tytärydin X ja emittoituu parantavaa α -säteilyä, jossa hiukkasten massa on $m \approx 3728,4 \text{ MeV}/c^2$. Osoita, a) että X on vaaratonta litiumia $X = \text{Li}$, jolla on 3 protonia ja b) että X on massaltaan noin $1,75 \text{ m}$. c) Osoita, että α :n vauhti on vain noin 3% valon nopeudesta c (eli klassisen dynamiikan alueella). Laske Li:n rekyylissä saama d) liikemäärä ja e) vauhti (yksiköissä MeV/c ja c , vastaavasti).

4. Pitkikäinen emoydin radium $\text{Ra} = {}^{226}_{88}\text{Ra}$ hajoaa α -hajonnassa puoliintumisajalla 1600 a (vuotta) lyhytikäiseksi tytärytimeksi radoniksi Rn, jonka puoliintumisaika on $3,82 \text{ d}$ (vuorokautta). Arvion mukaan rakenteeseen joutuu $8,88 \text{ mg}$ Ra. Tällöin Rn määrä nousee nopeasti aktiivisuustasolle $AT = 10^8 \text{ Bq}$ ja pitkäkän ajan (useiden päivien) kuluessa vakioksi sekulaariseen tasapainoon ST. a) Laske aika, jonka kuluessa AT saavutetaan. b) Montako prosenttia AT on lopullisesta ST-aktiivisuudesta? Laske ST:ssa Rn:n c) massa nanogrammoissa (nano = 10^{-9}) ja d) ydinten lukumäärä.

5. Kvanttimekaaninen hiukkanen, jonka massa on m ja kokonaisenergia E , etenee potentiaalienergiakynnyksessä $U_0 = \text{vakio}$ (kun $x > 0$; kun $x < 0$, on $U = 0$) x -akselin positiiviseen suuntaan (oikealle) siten, että $0 < E < U_0$. a) Osoita, että ajasta riippumaton Schrödingerin yhtälö toteutuu aaltoluvulla k , missä $\hbar k = \sqrt{2mW_0}$ ja $W_0 > 0$ on työfunktio. b) Osoita, että hiukkasen löytymisen todennäköisyystiheys etäisyydellä x kynnyksen alusta noudattaa yhtälöä $P(x, E) = P_0 e^{-2kx} = P_0 e^{-x/\ell}$, missä on myös määritelty tunkeutumissyvyys ℓ , jota voidaan käyttää mittana hiukkasen tunkeutumismatkan arviointiin. c) Laske ℓ :n ja W_0 :n lausekkeet. Elektroni, jonka energia on 5 eV , törmää 6 eV :n potentiaalienergiakynnykseen. d) Miksi klassisesti elektronin ei pitäisi päästä ollenkaan läpi kynnykseen? e) Kuinka syvälle ℓ (nanometreissä, 10^{-9} metriä) kynnykseen elektroni tunkeutuu?

Kuva 5
$$\frac{d^2\psi}{dx^2} + \frac{8\pi^2m}{h^2} [E - U(x)]\psi = 0$$

$1 \text{ kWh} = 3,6 \cdot 10^6 \text{ J}$, $1 \text{ eV} = 1,602 \cdot 10^{-19} \text{ J}$, $e = 1,602 \cdot 10^{-19} \text{ C}$, $c = 2,998 \cdot 10^8 \text{ m/s}$, $k = 1/4\pi\epsilon_0 = 10^{-7} \cdot c^2 = 8,99 \cdot 10^9 \text{ Nm}^2/\text{C}^2$,
 $\epsilon_0 = 8,85 \cdot 10^{-12} \text{ F/m}$ ($\text{C}^2/\text{N}\cdot\text{m}^2$), $\mu_0 = 4\pi \cdot 10^{-7} \text{ H/m}$ (N/A^2), $m_e = 9,109 \cdot 10^{-31} \text{ kg} = 511 \text{ keV}/c^2$, $m_p = 1,6726 \cdot 10^{-27} \text{ kg} = 938,27 \text{ MeV}/c^2 = 1,007276u$, $m_n = 1,6749 \cdot 10^{-27} \text{ kg} = 939,57 \text{ MeV}/c^2 = 1,008665u$, $m_\alpha = 4,001506u$, atomeina $m_p = 1,007825u$ ja $m_\alpha = 4,002603u$, $1u = 10^{-3}/N_A = 10^{-3}/6,022 \cdot 10^{23} = 1,661 \cdot 10^{-27} \text{ kg} = 931,494 \text{ MeV}/c^2$, $h = 2\pi\hbar = 6,626 \cdot 10^{-34} \text{ Js} = 1240 \text{ eV} \cdot \text{nm}/c$, 1 la (ℓy) (valovuosi) = $c \cdot 1a = 9,461 \cdot 10^{15} \text{ m}$, 1 a (vuosi) = $3,156 \cdot 10^7 \text{ s}$, $1 \text{ Bq} = 1 \text{ 1/s}$, $1 \text{ Ci} = 3,7 \cdot 10^{10} \text{ Bq}$